

LAYERS

Strengthening youth capacity through a multi-layered
response to online gender-based violence

D2.1. Priručnik za analizu iz rodne perspektive

Vodeći partner projekta	KMOP Education and Innovation Hub
Verzija projektne aktivnosti	Finalna verzija
Rok za dostavljanje	30/06/2026
Datum dostavljanja	30/04/2026
Nivo diseminacije	PU (javno)

Informacije o projektu

Akronim projekta	LAYERS
Naziv projekta	Strengthening youth capacity through a multi-layered response to online gender-based violence
Poziv	ERASMUS-YOUTH-2025-CB podnijet u okviru poziva ERASMUS YOUTH-2025-CB / 6. mart 2025.
Broj projekta	101246206
Tip	ERASMUS-LS
Datum početka projekta	01/11/2025
Trajanje projekta	24 mjeseca
Koordinator	KMOP Education and Innovation Hub

Informacije o projektnom rezultatu

Aktivnost	T2.1: Izrada Priručnika za analizu iz rodne perspektive
Naziv aktivnosti	D2.1 Priručnik za analizu iz rodne perspektive
Rok za dostavljanje	30/06/2026
Datum dostavljanja	30/04/2026
Tip	R – Dokument, izvještaj
Nivo diseminacije	PU (javno)
Glavni autor/i	Georgia Alexandrou (KMOP EIH), Foteini Sokratous (CARDET)
Recenzenti dokumenta	Nertila Mecani (ACT for SOCIETY); Kadri Gashi (SIT); Nedim Micijevic (SPIN); Jelena Kavarić (CYE)

Istorija verzija

Verzija	Datum izdavanja	Autor(i)	Sadržaj i izmjene
0.1	09/04/2026	Georgia Alexandrou (KMOP EIH), Foteini Sokratous (CARDET)	Prvi nacrt - partnerima na pregled
0.2	22/44/2026	Nertila Mecani (ACT for SOCIETY); Kadri Gashi (SIT); Nedim Micijevic (SPIN); Jelena Kavarić (CYE)	Interna recenzija
0.3	30/04/2026	Georgia Alexandrou (KMOP EIH)	Konsolidovana verzija koja uključuje komentare recenzenata

Sadržaj

Sažetak	6
Uvod	7
1. Osnove: kontekst, okvir i ključni koncepti	8
1.1. Kontekst i okvir	8
2. Mapiranje rodne dinamike u organizaciji	12
3. Pregled politika koje se odnose na (online) rodno zasnovano nasilje	14
3.1. Uvod	14
3.2. Trauma-informisani pristupi i pristupi usmjereni na osobu koja je preživjela nasilje u omladinskom radu	15
3.3. Zaštita podataka i povjerljivost u omladinskom radu usmjerenom na osobu koja je preživjela nasilje	17
4. Procjena nivoa svijesti zaposlenih	18
4.1. Ključni okviri i koncepti	18
4.2. Barijere i izazovi u procjeni zaposlenih	21
5. Rodna dinamika u digitalnoj eri	23
6. Kontinuirano praćenje	25
7. Resursi za dalje čitanje	28
8. Pojmovnik	29

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Tabela skraćenica i akronima

Skraćenica	Značenje
BCSDN	Balkan Civil Society Development Network
BIRN	Balkan Investigative Reporting Network
CEPS	Centre for European Policy Studies
CSOs	Civil Society Organizations
DCAF	Geneva Centre for Security Sector Governance
EIGE	European Institute for Gender Equality
EU	European Union
GBV	Gender-Based Violence
HR	Human Resources
IJCRT	International Journal of Creative Research Thoughts
KPIs	Key Performance Indicators
LGBTQA+	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Queer/Questioning, Intersex, Asexual/Aromantic/Agender and additional identities
LLMs	Large Language Models
NEET	Not in Education, Employment, or Training
NGOs	Non-Governmental Organisations
OGBV	Online Gender-Based Violence
OSCE	Organization for Security and Co-operation in Europe
SHRM	Society for Human Resource Management
SVRI	Sexual Violence Research Initiative
UN	United Nations
UNDP	United Nations Development Programme
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNFPA	United Nations Population Fund
USAID	United States Agency for International Development
WHO	World Health Organization

Sažetak

Priručnik za analizu iz rodne perspektive, razvijen u okviru projekta LAYERS, pruža podršku omladinskim organizacijama u jačanju njihovog odgovora na online rodno zasnovano nasilje (OGBV). Priručnik odgovara na važan jaz između rastućeg obima digitalne štete i ograničene spremnosti organizacija, od kojih mnoge nemaju jasno definisane politike, mehanizme zaštite i dovoljne kapacitete osoblja.

Priručnik uvodi analizu iz rodne perspektive kao praktičan alat za ispitivanje unutrašnje dinamike moći, procesa donošenja odluka i organizacione kulture. On pomaže u prepoznavanju skrivenih nejednakosti i usmjerava organizacije ka inkluzivnijim i djelotvornijim praksama. U središtu ovog pristupa nalaze se principi usmjereni na osobe koje su preživjele nasilje i zasnovani na razumijevanju traume, čime se osigurava da odgovori organizacija daju prioritet bezbjednosti, dostojanstvu i povjerljivosti.

Kroz praktične alate, kao što su revizije politika i procjene osoblja, Priručnik nudi jasan put za unapređenje organizacionog djelovanja. Takođe ukazuje na nove digitalne rizike, uključujući pristrasnost zasnovanu na vještačkoj inteligenciji i online uznemiravanje, naglašavajući potrebu za proaktivnim i dugoročnim strategijama.

U konačnom, Priručnik promoviše kontinuirano učenje i odgovornost, podržavajući organizacije da pređu sa reaktivnih odgovora na održive, rodno odgovorne sisteme koji stvaraju bezbjednije okruženje za mlade.

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Uvod

Ovaj Priručnik uvodi **analizu iz rodne perspektive** kao praktičan i strukturisan proces kroz koji omladinske organizacije i organizacije civilnog društva mogu da sagledaju na koji način rod oblikuje njihove unutrašnje strukture, kulturu, politike i svakodnevne prakse, posebno u oblastima kao što su moć, participacija, liderstvo, zaštita i donošenje odluka. Cilj Priručnika je da podrži prepoznavanje vidljivih i manje vidljivih nejednakosti, kao i nedostataka u politikama ili praksama koji mogu oslabiti odgovor na online rodno zasnovano nasilje.

Razvijen u okviru projekta „LAYERS - Jačanje kapaciteta mladih kroz višeslojni odgovor na online rodno zasnovano nasilje“, dvadesetčetvoromjesečne Erasmus+ inicijative koju sprovode partneri iz Grčke, Kipra, Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova i Crne Gore, ovaj Priručnik odgovara na sve veći izazov online rodno zasnovanog nasilja kroz jačanje kapaciteta omladinskih organizacija, omladinskih radnika/ca i mladih za prevenciju i odgovor na digitalnu štetu.

Ovaj Priručnik je posebno važan u svjetlu nalaza projekta, koji ukazuju na značajne nedostatke u organizacionoj spremnosti širom regiona, uključujući ograničene procedure specifične za online rodno zasnovano nasilje, nedovoljno razvijene mehanizme zaštite i neujednačen nivo samopouzdanja osoba u reagovanju na digitalno zlostavljanje. U tom kontekstu, Priručnik ima za cilj da podrži organizacije u prelasku sa fragmentisanih ili reaktivnih odgovora ka usklađenijim, rodno odgovornim sistemima osjetljivim na potrebe osoba koje su preživjele nasilje.

Ovaj resurs je prvenstveno namijenjen omladinskim organizacijama i organizacijama civilnog društva koje rade sa mladima, a posebno je relevantan za rukovodioce/teljke organizacija, koordinate/ke programa, omladinske radnike/ce, osoblje zaduženo za ljudske resurse i obuke, kao i profesionalce/ke uključene u obezbjeđivanje kvaliteta ili organizacioni razvoj. Osmišljen za fleksibilnu upotrebu, može služiti kao sveobuhvatan alat za samoprocjenu ili kao vodič za usmjeren rad na specifičnim organizacionim oblastima. Njegova poglavlja kombinuju konceptualne smjernice sa praktičnim alatima, pomažući organizacijama da refleksiju pretoče u djelovanje i podržavajući ne samo procjenu, već i dugoročniji proces institucionalne promjene ka bezbjednijoj, inkluzivnijoj i odgovornijoj praksi omladinskog rada.

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

1. Osnove: kontekst, okvir i ključni koncepti

1.1. Kontekst i okvir

Digitalno okruženje Zapadnog Balkana predstavlja složen presjek ubrzanog tehnološkog usvajanja i ukorijenjenih tradicionalističkih pritisaka, pri čemu okviri analize iz rodne perspektive pokazuju da se omladinske organizacije suočavaju sa rastućim prijetnjama posredovanim tehnologijom, u širem kontekstu „retradicionalizacije“ društva (EIGE, 2023). Dok sekundarno istraživanje ukazuje na ove sistemske rizike, primarni terenski podaci otkrivaju izuzetne razmjere digitalne uključenosti, sa stopom korišćenja interneta među mladima na Kosovu između 95% i 97% (LAYERS Needs Assessment Report, 2026). Ova hiperpovezanost stvorila je širok, nezaštićen prostor za nastanak štete koji značajno prevazilazi institucionalnu spremnost i operativne kapacitete lokalnih organizacija civilnog društva. Unutar ovih organizacija postoji višeslojni paradoks, u kojem formalne rodne kvote i progresivna retorika često prikrivaju dublje, neformalne asimetrije moći koje favorizuju osobine stereotipno pripisane muškarcima, poput odlučnosti i spremnosti na rizik, sistematski potiskujući žene iz procesa donošenja odluka od velikog značaja i budžetiranja (Frontiers in Psychology, 2024; CEPS, 2022; Kvinna till Kvinna Foundation, 2022). Terensko istraživanje u Albaniji potvrđuje ovu dinamiku, ukazujući na to da, čak i kada žene zauzimaju izvršne funkcije u 60% organizacija, strateška ovlašćenja često ostaju centralizovana kod muških osnivača (LAYERS Needs Assessment Report, 2026). Takva strukturna kratkovidost vodi ka programskom dizajnu slijepom za rodnu dimenziju, koji ne uspijeva da ublaži online dominaciju mladih muškaraca, čime se normalizuje vršnjačko uznemiravanje i pojačavaju putanje online rodno zasnovanog nasilja među ranjivim adolescentima (UNDP, 2022; BCSDN, 2025).

Regionalni obuhvat online rodno zasnovanog nasilja istovremeno je širok i ozbiljan, a karakterišu ga cyberstalking, doxxing i neovlašćeno dijeljenje intimnih slika (DCAF, 2022; SHARE Foundation, 2023). Dok su početne studije ukazivale da je jedna od deset adolescentkinja pogođena zloupotrebom slika putem platformi kao što su Telegram i Snapchat (DCAF, 2022), noviji terenski podaci ukazuju na znatno veću rasprostranjenost, pri čemu se procjenjuje da ucjena zasnovana na slikama pogađa 20% djevojčica uzrasta od 14 do 16 godina na Kosovu (LAYERS Needs Assessment Report, 2026). U Albaniji, 57% anketiranih organizacija navodi da se njihovi korisnici/e često susreću sa online rodno zasnovanim nasiljem, dok terensko istraživanje istovremeno identifikuje ključne intersekcionalne rizike, poput ciljanog govora mržnje usmjerenog prema romskoj omladini (LAYERS Needs Assessment Report, 2026). Ovi

obrasci održavaju se kroz uzročno-posljedični lanac patrijarhalnog pregovaranja, u kojem se nominalna jednakost razmjenjuje za očuvanje tradicionalnih porodičnih uloga, što podstiče neaktivnost posmatrača; zaista, samo 23% mladih interveniše u slučajevima online mizoginije zbog straha od društvene izolacije (EIGE, 2023; OSCE, 2025). U Bosni i Hercegovini digitalne štete se često odbacuju kao prolazne u poređenju sa fizičkim nasiljem, što je dodatno osnaženo kulturološkom normalizacijom uznemiravanja kao „humora“, čime se umanjuje trauma osoba koje su preživjele nasilje i doprinosi stopama neprijavlivanja koje dostižu čak 90% (BIRN, 2023; World Vision International, 2023; LAYERS Needs Assessment Report, 2026).

Pejzaž politika dodatno produbljuje ove neuspjehe kroz fragmentisanu implementaciju, u kojoj ratifikacija Istanbulske konvencije postoji bez neophodnih standardnih operativnih procedura usmjerenih na osobe koje su preživjele nasilje, obaveznih klauzula o povjerljivosti ili puteva eskalacije zasnovanih na razumijevanju traume (GBV Standard Operating Procedures, 2023; European Commission, 2024). Terensko istraživanje otkriva izražen infrastrukturni vakuum, pri čemu manje od 30% anketiranih organizacija ima sveobuhvatne politike za online rodno zasnovano nasilje, dok u Crnoj Gori 50% organizacija nije moglo da identifikuje nijedan interni instrument za postupanje u slučajevima digitalnog zlostavljanja (LAYERS Needs Assessment Report, 2026). Ovo ostavlja omladinske organizacije u ulozi de facto prvih pružalaca podrške, u stanju vertikalnih nedostataka vještina, gdje osoblje često prepoznaje samo 41% hibridnih offline-online slučajeva (PMC Global Health, 2023). Iako predstavljaju primarnu zaštitnu mrežu za mlade koji nemaju povjerenja u institucije za sprovođenje zakona, ove organizacije nemaju primjenjive „uraditi/ne uraditi“ protokole i referalne puteve potrebne za bezbjedno upravljanje otkrivanjima nasilja (LAYERS Needs Assessment Report, 2026; World Vision International, 2023). Sinteza ovih podataka naglašava hitnu potrebu za dijagnostičkim alatima analize iz rodne perspektive, kako bi ove organizacije prešle sa reaktivnog, improvizovanog upravljanja krizama ka stvaranju otpornih, rodno odgovornih sistema sposobnih da pruže operativnu strukturu potrebnu za snalaženje u visokorizičnom digitalnom okruženju regiona (BCSDN, 2025; LAYERS Needs Assessment Report, 2026).

1.2. Teorijske osnove

Teorijska osnova ovog priručnika zasniva se na razumijevanju da rodna dinamika nije statična, već se kontinuirano preoblikuje kroz digitalna okruženja u kojima savremene organizacije djeluju.

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Rodna dinamika može se opisati kao višeslojan odnos između društvenih, kulturnih i faktora moći koji utiču na način na koji pojedinac/ka djeluje unutar određene organizacione strukture (Maastricht School of Management, 2025). Prema EIGE-u (2023), rodna dinamika može uticati na to ko ima kontrolu u određenoj situaciji, kao i čiji se glas čuje u određenom kontekstu. U savremenom digitalnom dobu, ovo je u određenoj mjeri oblikovano faktorima kao što su algoritamska pristrasnost, ali i određenim specifičnostima rada na daljinu. Na primjer, rodna pristrasnost u digitalnim prostorima može se ispoljiti tokom virtuelnih sastanaka, gdje žene i nebinarne osobe mogu biti izložene „mansplainingu“, odnosno neželjenim ili pokroviteljskim objašnjenjima tehničkih zadataka, što može negativno uticati na način na koji se njihova stručnost percipira (Powell et al., 2022).

Jedan važan aspekt ovog okvira jeste razvoj i klasifikacija online rodno zasnovanog nasilja (Women and Gender Equality Canada, 2025). Online rodno zasnovano nasilje definiše se kao „svaki čin nasilja počinjen, omogućen ili pogoršan upotrebom informacionih i komunikacionih tehnologija protiv osobe na osnovu roda“ (European Commission, n.d.). Ovo uključuje, ali se ne ograničava na, cyber uznemiravanje, neovlašćeno dijeljenje intimnih slika i organizovani govor mržnje na internetu. Prema UN Women (2023), online rodno zasnovano nasilje predstavlja nastavak fizičkog nasilja i ima za cilj da utiša marginalizovane glasove u online javnoj sferi. Kako bi se ova prijetnja ublažila, organizacije treba da nastoje da obezbijede i fizičke i online bezbjedne prostore na radnom mjestu, u kojima je garantovana psihološka sigurnost.

Pored toga, ova rasprava koristi intersekcionalni pristup, koncept koji je razvila Kimberlé Crenshaw, a koji se odnosi na način na koji se različiti aspekti društvenog identiteta, poput rase, klase ili invaliditeta, ukrštaju sa rodnim identitetom i stvaraju jedinstvena iskustva opresije ili privilegije. U slučaju Zapadnog Balkana, intersekcionalni pristup je od ključnog značaja za razumijevanje načina na koji socio-ekonomski status ili etnički identitet mogu pojačati iskustvo digitalnog uznemiravanja koje osoba preživljava (Petrović & Gajić, 2022). Takav pristup može pomoći organizacijama da prevaziđu univerzalni, „jedan model za sve“ pristup u kreiranju politika zaštite.

U kontekstu Zapadnog Balkana, posebno je važno primijeniti intersekcionalnu perspektivu kako bi se razumjelo na koji način socio-ekonomski status ili etnička pripadnost mogu dodatno pogoršati iskustvo digitalnog uznemiravanja za osobu koja ga preživljava. Novije studije LAYERS Needs Assessment (2026) pokazale su da se rizici od online rodno zasnovanog nasilja pojačavaju u vezi sa etničkom pripadnošću,

kao u slučaju govora mržnje usmjerenog prema romskoj omladini u Albaniji. Pored toga, visoke stope mladih koji nijesu zaposleni, niti su u sistemu obrazovanja ili obuke (NEET) na Kosovu, koje iznose 32,9% u poređenju sa 9,9% u Evropskoj uniji, stvaraju specifične rizike povezane sa ekonomskom isključenošću i nesigurnim stanjem medijskog okruženja.

Inicijativa mladića (YMI) i regionalni kontekst

Iako su zemlje Zapadnog Balkana unaprijedile pravne okvire usklađene sa [Istanbulskom konvencijom](#), i dalje postoji ozbiljan „jaz u spremnosti“. Podaci iz 2026. godine pokazuju da su na Kosovu, gdje je penetracija interneta između 95% i 97%, adolescentkinje uzrasta od 14 do 16 godina posebno ranjive na seksualnu ucjenu, za koju se procjenjuje da pogađa približno 20% ove demografske grupe. Uprkos ovako visokoj izloženosti, manje od 30% organizacija civilnog društva usmjerenih na mlade u regionu ima sveobuhvatne politike za online rodno zasnovano nasilje ili formalne referalne mehanizme, što često rezultira reaktivnim i nedosljednim odgovorima na digitalne štete.

Primjena ovih teorijskih koncepata na Zapadnom Balkanu snažno je oblikovana dugogodišnjom ekspertizom stečenom kroz [Inicijativa mladića \(YMI\)](#). Ova inicijativa se sprovodila u Albaniji, Kosovu i Bosni i Hercegovini i predstavlja okvir za uključivanje mladih muškaraca i dječaka u prevenciju rodno zasnovanog nasilja. Jasno je da rodno zasnovano nasilje zahtijeva promjenu društvene paradigme i da je, u borbi protiv ovog problema, neophodno promovisati pozitivne maskulinitete (CARE International, 2021).

Na primjer, u Bosni i Hercegovini ekspertiza koju pružaju partneri kao što je SPIN pokazala je značaj obezbjeđivanja psihološke podrške i zagovaranja u zajednicama. Ovaj pristup je posebno relevantan za projekat LAYERS, jer popunjava prazninu između konvencionalnog koncepta rodno zasnovanog nasilja i novih izazova koje je donio digitalni svijet. Slično tome, uspjeh YMI inicijative u školskom okruženju na Kosovu i u Albaniji predstavlja osnovu za način na koji se obrazovni programi osmišljavaju kako bi se stereotipi razgradili prije nego što prerastu u cyber nasilje. Pozivanje na YMI „Program M“ i „Program Y“ koristi postojeće metodologije koje su relevantne za kulturološke specifičnosti Balkana, uz istovremeno usklađivanje sa širim evropskim kontekstom.

Iz tog razloga, ovi koncepti moraju voditi ka strukturnim promjenama kroz usklađivanje sa međunarodnim okvirima najboljih praksi. Kao referentna tačka mogu

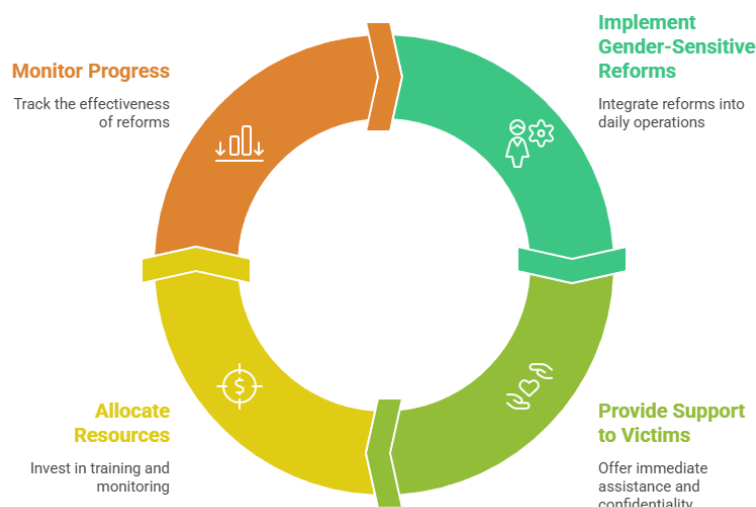

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

poslužiti [smjernice](#) koje pružaju SZO i UN Women u vezi sa rodnom revizijom, koja omogućava organizacijama da sprovedu samoprocjenu svojih unutrašnjih kultura i nedostataka u politikama (WHO, 2023). Ove revizije mogu procijeniti da li interne procedure u organizaciji nenamjerno održavaju rodnu nejednakost ili ne uspijevaju da zaštite od digitalnih rizika. Odgovornost liderstva predstavlja posljednji stub navedene osnove. Organizaciona odgovornost podrazumijeva temeljnu obavezu rukovodstva organizacije da osigura da sprovođenje rodno osjetljivih reformi ne ostane samo „na papiru“, već da bude ugrađeno u svakodnevno funkcionisanje organizacije. Ona takođe treba da obuhvati i „dužnost brige“, odnosno pružanje neposredne podrške i očuvanje povjerljivosti za osobe koje su preživjele online rodno zasnovano nasilje tokom istražnog postupka. Ovo je naglašeno i u principima rodne ravnopravnosti Evropske komisije (2023), prema kojima se dugoročni uspjeh prevencije online rodno zasnovanog nasilja može postići samo kroz fokus na raspodjelu resursa za obuke i praćenje.

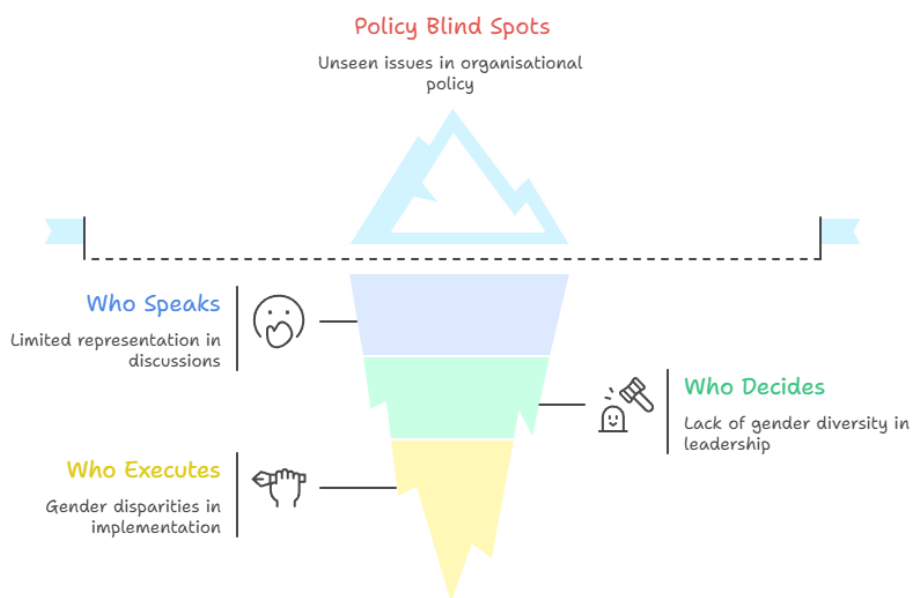

Slika 1: Ciklus odgovornosti liderstva

2. Mapiranje rodne dinamike u organizaciji

Kako bi primijenila rodnu perspektivu, organizacija mora pogledati ka unutra i mapirati nevidljive dinamike koje upravljaju načinom njenog funkcionisanja. Drugim riječima, rodna dinamika se ne može mapirati jednostavnim prebrojavanjem broja muškaraca i žena u organizaciji. To podrazumijeva dublju analizu osoba koje imaju moć da donose strateške odluke u organizaciji.

Rodna neravnoteža na pozicijama odlučivanja može dovesti do niza „slijepih tačaka“ u organizacionim politikama, posebno u vezi sa bezbjednošću i marginalizovanim grupama, prema EIGE-u (2023). U okviru projekta LAYERS, ovaj proces „mapiranja“ podijeljen je na tri glavna stuba: ko govori, ko odlučuje i ko sprovodi.

Slika 2: Rodne neravnoteže stvaraju slijepe tačke u politikama.

Na primjer, u većini organizacija, iako radna snaga može biti rodno raznolika, „efekat staklenog plafona“ i dalje postoji, jer su strateške finansijske i operativne pozicije odlučivanja često pod dominacijom određene demografske grupe. Analizom takvih struktura, organizacije mogu prepoznati da li obezbjeđuju okvir koji podstiče kulturu „sigurnih prostora“ ili, pak, nenamjerno podržavaju patrijarhalni poredak. Ovo je posebno važno na Zapadnom Balkanu, kako naglašava Inicijativa mladića (YMI), prema kojoj institucionalna promjena mora biti zasnovana na procesu razgradnje tradicionalnih shvatanja liderstva, kako bi se omogućilo uključivanje različitih glasova u donošenje odluka (CARE International, 2021).

Prateći materijal

1. [Alat 2.1 - Matrica rodne ravnopravnosti u liderstvu](#)
2. [Alat 2.2 - Dijagram rodnog uticaja](#)
3. [Alat 2.3 - Kreiranje sigurnih prostora - interna kontrolna lista za zaštitu](#)
4. [Alat 2.4 - Studije slučaja](#)

3. Pregled politika koje se odnose na (online) rodno zasnovano nasilje

3.1. Uvod

Pregled politika predstavlja ključni, iterativni proces revizije kojim se organizacioni dokumenti, procedure i kulturne prakse procjenjuju u odnosu na socio-ekološke, interseksionalne i na traumu osjetljive okvire, sa ciljem prevencije i odgovora na online rodno zasnovano nasilje (WHO & UN Women, 2022). U njenoj osnovi nalazi se „ljestvica politika“, model zrelosti prilagođen okviru 7P: praćenje rasprostranjenosti, prevencija, zaštita, podrška procesuiranju, pružanje usluga, jačanje politika i partnerstva, kroz koji organizacije napreduju od reaktivnog „gašenja požara“ ka proaktivnim ekosistemima sa ugrađenim mehanizmima praćenja (UNFPA, 2023). Ovaj model prepoznaje da je razvoj politika proces, a ne jednokratni događaj, te da i djelimičan napredak i dalje predstavlja napredak.

Nivo 5	Ekosistem politika	Svi elementi su prisutni, redovno se pregledaju, osoblje je obučeno, mehanizmi upućivanja su testirani, digitalno su inkluzivni i usklađeni sa GDPR-om.
Nivo 4	Operativna politika	Pisana politika o OGBV-u + postupak podnošenja pritužbi + protokol o povjerljivosti + mehanizam
Nivo 3	Djelimična pokrivenost	Neki elementi postoje, na primjer kodeks ponašanja, ali ne postoji postupak podnošenja pritužbi niti mehanizam upućivanja; OGBV nije imenovan.
Nivo 2	Opšta referenca	Postoji politika protiv diskriminacije ili zaštitna politika, ali OGBV nije eksplicitno imenovan niti definisan.
Nivo 1	Nema politike	Nijedan pisani dokument ne adresira GBV, OGBV, uznemiravanje ili digitalnu sigurnost.

Slika 3: Nivo organizacija u skladu sa 7P okvirom

Nalazi istraživanja iz LAYERS izvještaja o procjeni potreba (2026) pokazuju da se većina omladinskih organizacija koje su učestvovala trenutno nalazi na Nivou 1 ili Nivou 2. Samo mali broj njih dostigao je Nivo 3 ili viši, dok manje od 30% ima bilo kakav oblik pisane procedure specifično usmjerene na OGBV. Ljestvica čini ove praznine vidljivim i omogućava konkretno djelovanje. Umjesto da se situacija predstavi kao neuspjeh, ona nudi jasan put za unapređenje. Važno je imati na umu da prelazak sa Nivoa 1 na Nivo 2 predstavlja značajan napredak: organizacije ne moraju sve sprovesti odjednom, a ljestvica je osmišljena da podrži određivanje prioriteta, a ne da preoptereći.

Nekoliko organizacionih okvira danas usmjerava način na koji institucije razumiju, preveniraju i odgovaraju na OGBV. Ovi okviri najčešće kombinuju pristupe zasnovane na pravima i usmjerene na osobe koje su preživjele nasilje, sa praktičnim smjernicama za razvoj politika, dizajn programa, izgradnju kapaciteta zaposlenih i međusektorsku koordinaciju (UNFPA, 2023; UNFPA, n.d.-a). Ključni alati, kao što su [UNFPA okvir za programiranje u oblasti TFGBV-a](#) i puni okvir [Women's Rights Online za OGBV](#), nude strukturisane pristupe koji obuhvataju prevenciju i ublažavanje rizika, zagovaranje i promjenu normi, kao i odgovore usmjerene na usluge. Istovremeno, oni posvećuju pažnju rodno uslovljenoj privatnosti, dizajnu platformi i standardima podataka. Zajedno posmatrani, ovi okviri pružaju koherentnu osnovu organizacijama - uključujući aktere civilnog društva, državne institucije i platforme - da uključe OGBV u svoje šire sisteme rodne ravnopravnosti i zaštite, od internih safeguarding politika do eksternih kampanja i partnerstava.

Ključna razlika koju treba imati na umu

Revizija politika ne služi pripisivanju krivice. To je strukturisan proces koji pomaže organizacijama da procijene svoju trenutnu poziciju i identifikuju praktične korake ka sigurnijim, dosljednijim i pravno utemeljenim praksama.

3.2. Trauma-informisani pristupi i pristupi usmjereni na osobu koja je preživjela nasilje u omladinskom radu

Trauma-informisani pristupi i pristupi usmjereni na osobu koja je preživjela nasilje danas su široko prepoznati kao temelj etičkog i djelotvornog odgovora na GBV, uključujući i OGBV. Trauma-informisani pristup polazi od pretpostavke da su mnogi mladi ljudi možda doživjeli interpersonalno ili strukturno nasilje, pa zato nastoji da spriječi retraumatizaciju kroz ugrađivanje sigurnosti, povjerenja, saradnje i osnaživanja u sve organizacione prakse (SDDirect, 2022; Saferworld, n.d.). Istovremeno, pristup usmjeren na osobu koja je preživjela nasilje postavlja tu osobu

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

kao glavnog donosioca odluka u vezi sa sopstvenom podrškom, dajući prioritet njenoj sigurnosti, dostojanstvu, autonomiji i informisanom pristanku u svim fazama intervencije (GBV AoR Helpdesk, 2022; USAID/CARE-GBV, 2021; SVRI, 2025). Zajedno, ove perspektive se oslanjaju na feminističke teorije, teorije socijalnog rada i pristupe zasnovane na otpornosti, insistirajući na tome da programi ne nanose štetu, da budu nediskriminatorni i da odgovaraju na način na koji se ukrštaju različiti identiteti, oblikujući i rizik od OGBV-a i pristup podršci (SDDirect, 2022; SVRI, 2025; UNFPA, 2023). U omladinskim organizacijama koje odgovaraju na OGBV, ovi principi moraju biti operacionalizovani kroz konkretne politike, organizacionu kulturu zaposlenih i svakodnevne prakse. To uključuje:

- Jasne i povjerljive protokole za prijavljivanje koji prepoznaju psihološke i socijalne posljedice online zlostavljanja, uz obezbjeđivanje da putevi prijavljivanja budu povjerljivi, lako dostupni i dobrovoljni (Saferworld, n.d.; Better Internet for Kids, 2025).
- Redovne obuke zaposlenih i vršnjaka o kreiranju sigurnih prostora, izbjegavanju jezika koji može izazvati retraumatizaciju i senzitivnom postupanju prilikom otkrivanja iskustava nasilja (SDDirect, 2022; Saferworld, n.d.).
- Davanje prioriteta autonomiji osobe koja je preživjela nasilje kroz planiranje sigurnosti, smjernice za očuvanje dokaza i upućivanje na podršku, uvijek na osnovu informisanog pristanka (GBV AoR Helpdesk, 2022; SVRI, 2025).

Operacionalizacija pristupa usmjerenog na osobu koja je preživjela nasilje znači da omladinske organizacije svaku interakciju moraju posmatrati kao priliku za jačanje autonomije, a ne kao pokušaj da se osoba „spasi“ ili kontroliše. To uključuje:

- a) korišćenje jezika bez osuđivanja
- b) pojašnjavanje granica povjerljivosti
- c) prepuštanje mladoj osobi da odluči kako i kada želi da podijeli informacije ili pokrene formalno prijavljivanje (USAID/CARE-GBV, 2021; SVRI, 2025)
- d) integrisanje intersekcionalnih razmatranja kroz dizajniranje dostupnih i inkluzivnih materijala i kanala podrške za LGBTQA+ mlade, mlade sa invaliditetom i mlade iz marginalizovanih zajednica (SDDirect, 2022; UNFPA, 2023).

Na kraju, omladinske organizacije treba da ugrade trauma-informisane principe i principe usmjerene na osobu koja je preživjela nasilje u evaluaciju i praćenje, odnosno monitoring (Poglavlje 6), koristeći indikatore koji štite sigurnost i anonimnost, izbjegavaju retraumatizaciju i stavljaju povratne informacije osoba koje su preživjele nasilje u centar dizajna i prilagođavanja intervencija za OGBV (UNFPA, 2023; SVRI, 2025).

3.3. Zaštita podataka i povjerljivost u omladinskom radu usmjerenom na osobu koja je preživjela nasilje.

Kada omladinske organizacije odgovaraju na OGBV, zaštita podataka i povjerljivost nijesu samo tehnički zahtjevi, već osnovne etičke obaveze i obaveze pristupa usmjerenog na osobu koja je preživjela nasilje. Mladi koji prijavljuju online zlostavljanje često se plaše odmazde, stigme ili gubitka kontrole nad sopstvenom pričom (UNFPA, 2023; GBV AoR Helpdesk, 2022).

Zato organizacije sve informacije o OGBV-u - bilo da su podijeljene uživo, putem aplikacija za razmjenu poruka ili kroz povratne informacije sa radionica - treba da tretiraju kao osjetljive podatke, u skladu sa jasnim internim protokolima i, gdje je primjenjivo, nacionalnim zakonodavstvom o zaštiti podataka, na primjer pravilima usklađenim sa GDPR-om za maloljetnike (Better Internet for Kids, 2025; UNFPA, 2023).

Na praktičnom nivou, omladinske organizacije treba da, u skladu sa Evropskom komisijom, n.d.; Evropskom komisijom, 2016; i Uredom povjerenika za informacije, n.d.:

Prikupljati i koristiti lične podatke samo kada je to zakonski dozvoljeno i neophodno	Biti transparentan kroz objašnjenje zašto se podaci prikupljaju, ko im ima pristup i kako se koriste	Koristiti podatke samo za dogovorene svrhe, kao što su planiranje sigurnosti ili upućivanje na podršku	Prikupljati samo minimalni obim ličnih podataka potreban za pružanje podrške
Održavati podatke tačnim i omogućiti mladima da ih ažuriraju	Izbrisati ili anonimizovati podatke kada više nijesu potrebni	Zaštititi sve povjerljive informacije snažnim mjerama sigurnosti	Dijeliti informacije samo sa zaposlenima ili partnerima kojima su zaista potrebne i koji su obučeni za postupanje sa njima
Imati jasne i dokumentovane procedure povjerljivosti i redovno obučavati osoblje	Biti u mogućnosti dokazati usklađenost sa GDPR-om ukoliko se to zatraži	Primijeniti dodatne zaštitne mjere za maloljetnike.	Obezbijediti da mladi razumiju da mogu povući saglasnost ili prigovoriti određenim načinima korišćenja svojih podataka
Koristiti jednostavan jezik prilagođen mladima za objašnjenje prikupljanja, korišćenja i čuvanja podataka			

Prateći materijal

1. [GBV dijagram toka odgovora, koji je pripremio GBV Guidelines Team, strana 2](#)
2. [Alat 3.1 - Tabela revizije politika](#)
3. [Alat 3.2 - Radni list za analizu nedostataka](#)
4. [Alat 3.3 - Zelene i crvene zastavice u organizacionom odgovoru na OGBV](#)

4. Procjena nivoa svijesti zaposlenih

4.1. Ključni okviri i koncepti

Procjena nivoa svijesti i vještina zaposlenih u adresiranju OGBV-a od suštinskog je značaja za omladinske NVO, jer digitalne platforme pojačavaju rizike kao što su sajber proganjanje, zloupotreba slika i algoritamska diskriminacija usmjerena ka mladima, posebno ranjivim grupama kao što su migranti ili LGBTQA+ mladi.

Prema UNICEF-u (2023), rodne kompetencije odnose se na širok i integrisan skup znanja, vještina, stavova i vrijednosti koji pojedincima omogućavaju da djelotvorno adresiraju pitanja povezana sa rodom, naročito u prevenciji i odgovoru na GBV. Umjesto da se zaustavi na osnovnoj svijesti, ovaj koncept naglašava da postizanje rodne ravnopravnosti i suštinske transformacije zahtijeva dublje kapacitete i angažman.

Takve kompetencije objedinjuju razumijevanje rodne dinamike sa praktičnim sposobnostima i odgovarajućim stavovima, uz podršku resursa potrebnih za promišljeno i inovativno obavljanje profesionalnih odgovornosti. Važno je istaći da rodne kompetencije podrazumijevaju sposobnost prepoznavanja i tumačenja društvenih normi, uloga, očekivanja i odnosa moći povezanih sa rodom. Razumijevanjem ovih struktura, kao i mogućnosti i ograničenja koje one stvaraju, profesionalci su bolje osposobljeni da preduzimaju informisane i ciljane akcije ka ravnopravnosti.

[Okvir kompetencija za koordinaciju i upravljanje informacijama u oblasti rodno zasnovanog nasilja](#) definiše četiri oblasti kompetencija i 15 kompetencija koje su ključne za djelotvornu prevenciju i odgovor na GBV. Okvir je razvijen kako bi podržao prakse zapošljavanja zasnovane na ključnim kompetencijama i pruža korisne

smjernice za regrutaciju i raspoređivanje osoblja, razvoj kapaciteta i procjene učinka za menadžere i koordinate GBV programa:

Oblast	Opis	Kompetencije
Svrha	Pokazana posvećenost pristupu usmjerenom na osobu koja je preživjela nasilje i rodnoj ravnopravnosti. Ovi kvaliteti su apsolutno ključni za uspjeh osobe zadužene za upravljanje informacijama o GBV-u u okviru koordinacije i treba ih posmatrati kao temeljne.	➤ Razumije i primjenjuje pristup usmjeren na osobu koja je preživjela nasilje. ➤ Pokazuje posvećenost rodnoj ravnopravnosti. ➤ Pokazuje kulturnu kompetentnost i samorefleksiju.
Bihevioralni	Skup ponašanja koja pokazuju kvalitete potrebne za međuagencijsku poziciju upravljanja informacijama o rodno zasnovanom nasilju.	➤ Pokazuje sigurno i etičko ponašanje. ➤ Inovira i prihvata promjene. ➤ Pokazuje posvećenost koordinisanom odgovoru. ➤ Pokazuje odgovornost. ➤ Prilagođava se i nosi sa pritiskom.
Funkcionalni	Specifični zadaci ili funkcije upravljanja informacijama u okviru koordinacije. Ove kompetencije definišu stručnosti i vještine koje su potrebne osobama zaduženim za upravljanje informacijama u koordinaciji za GBV.	➤ Pokazuje znanje o ciklusu humanitarnog programa i humanitarnoj arhitekturi. ➤ Gradi povjerenje i promoviše saradnju i djelotvorna partnerstva. ➤ Jača nacionalne i lokalne kapacitete za prikupljanje informacija i praćenje njihovog odgovora. ➤ Pregovara i zagovara pred različitim publikama djelotvornu upotrebu podataka za jačanje rezultata odgovora na GBV.

Tehnički	Specifična znanja i vještine potrebne za prikupljanje, analizu i upravljanje informacijama na siguran i etički način, koji omogućava kvalitetne ishode i djelotvoran odgovor.	➤ Djelotvorno prati odgovor na GBV, analizira nedostatke i komunicira potrebe. ➤ Komunicira i širi informacije na djelotvoran i uvjerljiv način. ➤ Pokazuje kapacitet da savjetuje i jača kapacitete u oblasti metodologija prikupljanja i analize podataka. ➤ Upravlja podacima i čuva ih efikasno i senzitivno.
------------------------	--	--

VAŽNO

Standardi ključnih kompetencija za odgovor na OGBV su od presudnog značaja, ali su jednako važni i iskustvo osobe, poznavanje konteksta, odnosi zasnovani na povjerenju, pristup zajednici i nijansirano razumijevanje onih koji su najviše pogođeni - ništa od toga ne može se svesti na kontrolnu listu.

Pored ključnih kompetencija omladinskih radnika/ca, potrebno je uzeti u obzir i lične pristrasnosti, stavove i uvjerenja, bez obzira na njihove kvalifikacije i iskustvo. Osnovni koncept nesvjesne pristrasnosti odnosi se na implicitne predrasude koje se javljaju van svjesne kontrole, pokrenute suptilnim kognitivnim procesima koji popunjavaju informacione praznine stereotipima. To često dovodi do toga da pojedinci članove određenih grupa, na osnovu etničke pripadnosti, roda ili drugih karakteristika, doživljavaju kao homogenije nego što zaista jesu (Kahneman, 2017).

Ovo odražava suptilne mikroagresije nevidljivog rasizma (CONSTELLATIONS, 2020), gdje se pristrasnosti ne ispoljavaju kroz otvoreno neprijateljstvo, već kroz dvosmislene stavove, kako su opisali Gaertner i Dovidio (1986). Vremenom, mediji i društvene norme pojačavaju ove obrasce, potiskujući eksplicitne predrasude, ali dopuštajući indirektno izraze koji održavaju nejednakosti (Augoustinos & Every, 2007; Dovidio et al., 2017).

U omladinskom radu sa osobama koje su preživjele OGBV ili sa korisnicima/cama koji su u riziku, ove pristrasnosti mogu potencijalno iskriviti donošenje odluka i pružanje podrške. Na primjer, omladinski radnik/ca može nesvjesno stereotipizirati sajber proganjanje mlade žene kao posljedicu njenog „provokativnog“ ponašanja na internetu, umjesto da ga razumije kroz prizmu patrijarhalnih dinamika. Isto tako, može umanjiti iskustva muškaraca koji su preživjeli nasilje zbog rigidnih rodni normi, ili

isključiti mlade iz etničkih manjina iz podrške pozivajući se na „kulturno nerazumijevanje“ (Gaertner & Dovidio, 1986).

Takve averzivne tendencije utiču na procjene rizika, raspodjelu resursa i izgradnju povjerenja, čime se osnažuju ciklusi OGBV-a kroz davanje prednosti „idealnim“ slučajevima u odnosu na kompleksnije slučajeve oblikovane migracionim iskustvom (CONSTELLATIONS, 2020). Obuke za podizanje svijesti i samorefleksija, usklađene sa standardima kulturne kompetentnosti, omogućavaju pravednije intervencije koje prekidaju štetu izazvanu pristrasnošću (Dovidio et al., 2017).

The Implicit Association Test (IAT)

Test implicitnih asocijacija (Implicit Association Test - IAT) je alat za istraživanje nesvjesnih pristrasnosti, koji je razvio Project Implicit. On mjeri koliko brzo pojedinci povezuju određene pojmove, otkrivajući skrivene mentalne veze oblikovane iskustvom i kulturom. Umjesto da procjenjuje nečiji karakter, IAT ukazuje na suptilni jaz između namjere i automatskog mišljenja.

Uradite test [ovdje!](#)

4.2. Barijere i izazovi u procjeni zaposlenih

Procjena nivoa svijesti zaposlenih nailazi na značajne barijere koje otežavaju tačnu evaluaciju i smisleno unapređenje u omladinskim organizacijama (UNFPA, 2024; GenderSAFE, 2025). Jedan od glavnih izazova je otpor prema učešću, pri čemu se omladinski radnici/ce plaše da bi samoprocjene ili igranje uloga mogle otkriti njihove lične praznine u znanju, što bi moglo dovesti do stigme ili percepcije nekompetentnosti - posebno među osobljem na prvoj liniji podrške, koje može osjećati zabrinutost da će djelovati nepripremljeno u radu sa ranjivim mladima (Empower, 2022). Ova nevoljnost dodatno se pojačava u NVO-ima sa ograničenim resursima, gdje vremenska ograničenja zbog velikog broja slučajeva čine da intervjui od 30 minuta ili kvartalne revizije djeluju kao dodatno opterećenje, što rezultira nepotpunim podacima ili površnim odgovorima (MEDUSA Handbook, 2024).

Ograničenja resursa dodatno usložnjavaju problem, jer manje organizacije često nemaju posebne HR kapacitete za dosljedne procjene, već se oslanjaju na preopterećene menadžere koji istovremeno upravljaju usklađenošću, zapošljavanjem i kriznim odgovorom (CESIE, 2024). Tehničke barijere javljaju se kod digitalnih anketa ili kontrolnih tabli, posebno u ruralnim područjima Balkana sa nepouzdanim internetom ili niskim nivoom digitalne pismenosti, čime se isključuje osoblje koje radi na daljinu i rezultati se pomjeraju u korist urbanih timova (EIGE, n.d.).

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Kulturne barijere i izazovi povezani sa pristrasnošću dodatno narušavaju tačnost: nesvjesne predrasude dovode do nedovoljnog prijavljivanja u samorefleksijama o pristrasnosti, na primjer zbog nevoljnosti da se prizna sklonost ka okrivljavanju žrtve u odnosu na mlade. Istovremeno, konzervativne organizacije kulture mogu OGBV obuke predstavljati kao „nevažno“ aktivističko pitanje, čime obeshrabruju otvoreno učešće (UNDP, 2025).

Dodatni strukturni izazovi uključuju neujednačene okvire među odjeljenjima i nedostatak početnih podataka, zbog čega praćenje napretka postaje nepouzđano (KICTANET, 2025). Visoka fluktuacija zaposlenih remeti longitudinalne procjene, jer novozaposleni „resetuju“ nivoe stručnosti bez istorijskog konteksta, dok strahovi u vezi sa usklađenošću sa GDPR-om mogu dovesti do pretjerano opreznog brisanja podataka, čime se gube vrijedni trendovi (UNDP, 2025).

Prevazilaženje ovih barijera zahtijeva promišljene strategije prilagođene operativnom kontekstu omladinskih organizacija (UNFPA, 2024). Jasna uvjerenja o punoj anonimnosti, na primjer naglašavanje da podaci neće biti povezani sa HR evidencijom ili evaluacijama učinka i da će služiti isključivo za agregirano učenje, mogu ohrabriti učešće među timovima (GenderSAFE, 2025).

Kada menadžeri učestvuju u procjenama prije ostalih, takav pristup podstiče kulturu u kojoj se proces posmatra kao profesionalni razvoj, a ne kao osuđivanje (CESIE, 2024). Početni naponi manjeg obima, u kombinaciji sa podsticajima poput kredita za kontinuirani profesionalni razvoj ili specijalizovanih vebinara, omogućavaju organizacijama da postepeno grade povjerenje prije šire implementacije. Ovaj proces može biti podržan EU fondovima, kao što su CERV ili AMIF, kako bi se obezbijedili resursi za koordinacione uloge (UNDP, 2025).

Takve mjere postepeno pretvaraju izazove u prilike za održivo jačanje kapaciteta, stvarajući pouzdane uvide koji mogu osnažiti odgovor osoblja na prvoj liniji podrške (Empower, 2022).

Prateći material

1. [Alat za superviziju: Individualna procjena kapaciteta za osoblje koje radi na prevenciji GBV-a](#)
2. [Skala stavova usmjerenih na osobu koja je preživjela nasilje](#)
3. [Procjena znanja o vođenju slučaja usmjerenom na osobu koja je preživjela nasilje](#)

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

5. Rodna dinamika u digitalnoj eri

Dinamična priroda digitalnih radnih okruženja u periodu između 2024. i 2025. godine značajno je promijenila organizacione dinamike. Rod se u ovom periodu karakteriše demonstracijom moći i uticaja kroz digitalne interfejsse. Nedavne statistike ukazuju da su digitalni interfejsi u ovom periodu bili „mač sa dvije oštrice“.

Na primjer, statistika International Workplace Group iz 2025. godine pokazala je da je u posljednjih pet godina zabilježen porast od 657% u broju žena koje učestvuju u radu na daljinu. Međutim, žene u ovom okruženju imaju 3,68 puta veću vjerovatnoću da dožive psihološki distress u poređenju sa ženama u tradicionalnim radnim okruženjima (IJCRT, 2026).

Slika 4: Psihološki distress u radu na daljinu

Takva patnja je često izazvana „24/7 radnom kulturom“ i brisanjem granica između profesionalnog i privatnog života. Na Zapadnom Balkanu, „regresija“ demokratskih vrijednosti odražava se i na organizacione odgovore, što zauzvrat utiče na online sigurnost braniteljki ljudskih prava i omladinskih radnica (Kvinna till Kvinna, 2024).

Na online odnose utiče i „pristrasnost blizine“, pri čemu zaposleni koji rade na daljinu - a to su često žene sa porodičnim obavezama - imaju 40% manju vjerovatnoću da budu unaprijeđeni u poređenju sa kolegama koje rade iz kancelarije, čak i kada imaju jednak ili viši nivo produktivnosti (SHRM, 2023; IJARSCT, 2025).

Okruženje prijetnji postaje sve složenije sa pojavom generativne vještačke inteligencije (GenAI) i deepfake tehnologije. Ova tehnologija nije neutralna, već se razvija unutar postojećih struktura koje odražavaju pristrasnosti.

- **Generativna vještačka inteligencija i rizici automatizacije:** Prema ILO-u (2024), žene su u radnom okruženju izloženije riziku od GenAI-ja zbog njihove prekomjerne zastupljenosti u administrativnim i kancelarijskim poslovima koji će vjerovatno biti automatizovani. Oko 29% zanimanja u kojima dominiraju žene nalazi se pod visokim rizikom od automatizacije, u poređenju sa samo 16% zanimanja u kojima dominiraju muškarci.
- **Algoritamska pristrasnost i pristrasnost u podacima za obuku:** Veliki jezički modeli (LLM) i dalje pokazuju dokaze „rodno uslovljenog ejdžizma“. Istraživanje iz 2025. godine pokazalo je da, kada AI kreira biografije za fiktivne žene, uvijek ih prikazuje kao mlađe i manje iskusne od muškaraca sa istim biografskim osnovama, stvarajući „jaz povjerenja“ koji ometa profesionalni razvoj žena, posebno u tehnološki intenzivnim industrijama (Stanford Report, 2025; Deloitte, 2025).
- **Tehnološki omogućeno OGBV:** Na primjer, tokom 2025. godine monitoring u Evropi i na Balkanu identifikovao je zabrinjavajući trend u kojem se AI-generisane slike bez pristanka i kampanje diskreditacije protiv žena profesionalaca koriste kako bi se narušio njihov kredibilitet. Na Balkanu se, na primjer, 59% napada na žene iz medija i NVO sektora sada dominantno odvija na platformama društvenih mreža (IFEX, 2026).

Najbolje prakse za digitalnu rodnu pravičnost

1. **Usvojiti AI politike sa ljudskim nadzorom:** Nikada ne dozvoliti da AI donosi konačne odluke o zapošljavanju ili učinku bez ljudskog pregleda od strane osobe obučene za rodna pitanja, kako bi se suzbila algoritamska pristrasnost (UNESCO, 2024).
2. **Institucionalizovati digitalnu sigurnost:** Imenovati „ambasadore/ke digitalne sigurnosti“ koji su obučeni za postupanje po prijavama OGBV-a. Na Zapadnom Balkanu se pokazalo da ovo povećava prijavljivanje među omladinskim radnicima/cama za 30% (Kvinna till Kvinna, 2024).
3. **Upravljanje zasnovano na ishodima:** Da bi se suzbila pristrasnost blizine, metrike zasnovane na „vremenu provedenom za stolom“ treba zamijeniti jasnim i objektivnim projektnim ishodima. Ovo štiti žene koje koriste fleksibilne oblike rada zbog brige o drugima (EIGE, 2025).
4. **Promovisati jednakost u AI pismenosti:** Proaktivno obučavati žene zaposlene za korišćenje GenAI alata. Muškarci trenutno imaju 25% veću vjerovatnoću da eksperimentišu sa GenAI-jem, što stvara novi „jaz u tehnološkim vještinama“ koji bi mogao dodatno povećati jaz u zaradama do 2030. godine (Deloitte, 2025).

Prateći materijal

1. [Alat 5.1 - Kontrolna lista za digitalnu reviziju prema standardima za 2025.](#)

6. Kontinuirano praćenje

Institucionalizacija rodne perspektive nije korak koji se preduzima samo jednom - to je ciklus stalne reforme, procjene i prilagođavanja. Kako se digitalni svijet neprestano razvija, tako se razvija i OGBV; zato i interne politike organizacije moraju biti živi dokument. Ovo je u skladu sa principima rodno osviještenih politika Evropske komisije, prema kojima rodna ravnopravnost treba da bude integrisana u sve faze ciklusa politika, uključujući planiranje, implementaciju, praćenje i evaluaciju (European Commission, 2023).

Za organizacije u okviru projekta LAYERS, odnosno za one koje djeluju na Zapadnom Balkanu i šire u Evropi, cilj je udaljavanje od „reaktivnih“ pristupa i prelazak ka „proaktivnoj“ strukturnoj senzitivnosti. To podrazumijeva prepoznavanje činjenice da je rodno senzitivna reforma dugoročna obaveza.

Kako pratimo napredak?

Praćenje napretka zahtijeva pomjeranje izvan kvalitativnih izjava ka kombinaciji kvantitativnih indikatora i kvalitativnih povratnih petlji.

- **Kvantitativni indikatori:** Ovo uključuje praćenje rodnog odnosa na rukovodećim pozicijama, učestalosti obuka specifično usmjerenih na OGBV, kao i broja prijavljenih digitalnih incidenata u odnosu na stopu njihovog rješavanja.
- **Kvalitativne povratne informacije:** Napredak se takođe mjeri kroz „osjećaj sigurnosti“ među zaposlenima. Periodične, anonimne ankete mogu pokazati da li se žene i nebinarne osobe osjećaju osnaženije da govore na digitalnim sastancima ili i dalje doživljavaju „rad na vidljivosti“ i mikroagresije.
- **Ciklus rodne revizije:** U skladu sa smjernicama WHO/UN Women, organizacije bi trebalo da sprovedu „mini-reviziju“ svakih 12 mjeseci. Ova revizija treba posebno da analizira digitalne tragove, kao što su rodna ravnoteža u eksternoj komunikaciji i inkluzivnost internih digitalnih prostora za saradnju (WHO, 2023).

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Tracking Progress Beyond Qualitative Statements

Slika 5: Praćenje napretka izvan kvalitativnih izjava

Jedan od najvećih rizika u reformama koje se odnose na rodnu ravnopravnost jeste stvaranje „zombi politika“, odnosno dokumenata koji postoje na serveru organizacije, ali nemaju nikakav uticaj na svakodnevno ponašanje (Gupta, 2024). Da bi se spriječilo da politike ostanu samo „na papiru“, potrebno je sprovesti sljedeće strategije:

1. **Direktna odgovornost:** Ciljevi koji se odnose na prevenciju OGBV-a i rodnu ravnopravnost treba da budu uključeni u ključne pokazatelje učinka (KPI) višeg menadžmenta. Kada se rukovodstvo poziva na odgovornost kroz evaluacije učinka, sprovođenje politika postaje prioritet.
2. **Redovna socijalizacija:** O politikama treba razgovarati tokom procesa uvođenja novih zaposlenih u posao, kao i kroz polugodišnje sastanke za osvježavanje znanja. Politika je djelotvorna samo ako svaki član osoblja zna konkretne korake koje treba preduzeti kada svjedoči digitalnom uznemiravanju.
3. **Vidljivo sprovođenje:** Mora postojati jasna „cijena“ za kršenje kodeksa digitalnog ponašanja. Ako se mikroagresije ili OGBV dogode, a na njih se ne reaguje, politika gubi sav institucionalni kredibilitet.

Da bi rodna senzitivnost opstala i nakon promjena u rukovodstvu i završetka projekata, ona mora biti ugrađena u „DNK“ organizacije:

- **Strukturna integracija:** Odgovornost za rodna pitanja treba pomjeriti sa jedne osobe, odnosno „službenika/ce za rodna pitanja“, na međuresorni „Odbor za ravnopravnost“. Ovaj odbor treba da uključuje predstavnike IT sektora, ljudskih resursa i programskog dizajna, kako bi se rodna perspektiva primjenjivala na svakom nivou organizacije.
- **Izgradnja kapaciteta:** Kontinuirana obuka je od suštinskog značaja. Kako se razvijaju vještačka inteligencija i novi digitalni alati, zaposleni moraju biti obučeni o specifičnim rodno zasnovanim rizicima koje ove tehnologije mogu nositi.
- **Nasljeđe YMI-ja:** Oslanjajući se na iskustvo Inicijative mladića (Young Men Initiative - YMI), dugoročni uspjeh se pronalazi u zajednici i vršnjačkoj odgovornosti. Njegovanjem kulture u kojoj zaposleni djeluju kao aktivni posmatrači koji reaguju protiv OGBV-a, organizacija gradi samoodrživo okruženje zasnovano na poštovanju (CARE International, 2021).

Na kraju, institucionalizacija rodne perspektive nije samo stavka koju treba označiti kao završenu, već predstavlja temeljnu promjenu u načinu na koji se organizacija razvija. Prelaskom sa reaktivnog upravljanja krizama na proaktivnu strukturnu senzitivnost, organizacije obezbjeđuju da njihova posvećenost ostane otporna u digitalnom okruženju koje se neprestano mijenja. Bilo kroz ciklus rodne revizije, integraciju ciljeva ravnopravnosti u KPI-je višeg menadžmenta ili njegovanje kulture aktivnog posmatranja i reagovanja, cilj je transformisati „zombi politike“ u živi ekosistem sigurnosti. Ugrađivanjem ovih praksi, projekat LAYERS podstiče budućnost u kojoj su digitalni prostori definisani inkluzijom, osiguravajući da rodno senzitivne reforme postanu trajni dio organizacionog identiteta, a ne privremena inicijativa.

Prateći material

1. [Alat 6.1 Šablon akcionog plana za kontinuirano praćenje](#)
2. [Alat 6.2 Od procjene do djelovanja - mapa puta](#)

7. Resursi za dalje čitanje

- ❖ [Assessment framework to take stock, measure progresses, and identify strengths and weakness in organisational responses to gender-based violence along the 7Ps](#)
- ❖ [Core competencies for GBV specialists](#)
- ❖ [Institutional Assessment Tool](#)
- ❖ [Gender Competencies for Service Providers Addressing Violence Against Women and Girls in the Caribbean Implementation: Guidance for Educators, Health Workers, Police and Social Workers](#)
- ❖ [Three Strategies for Responsible AI Practitioners to Avoid Zombie Policies](#)

Reference

Svi resursi korišćeni za izradu ovog Priručnika mogu se pronaći [ovdje!](#)

8. Pojmovnik¹

- **Digitalni mansplaining:** Digitalna manifestacija rodne pristrasnosti u kojoj osoba, najčešće muškarac, objašnjava određeni koncept na snishodljiv ili pokroviteljski način tokom virtuelnih sastanaka ili u četovima.
- **Rodna dinamika:** Odnosi i interakcije između i među djevojčicama, dječacima, ženama i muškarcima.
- **Uvođenje rodne perspektive:** Integrisanje rodne perspektive u pripremu, dizajn, sprovođenje, praćenje i evaluaciju politika, regulatornih mjera i programa potrošnje, sa ciljem promovisanja jednakosti između žena i muškaraca i borbe protiv diskriminacije.
- **Rod:** Društvena svojstva i mogućnosti povezane sa time da je neko ženskog ili muškog pola, kao i odnosi između žena i muškaraca, djevojčica i dječaka, te odnosi među ženama i među muškarcima.
- **Efekat staklenog plafona:** Vještačke prepreke i nevidljive barijere koje otežavaju pristup žena najvišim pozicijama odlučivanja i rukovođenja u organizaciji, bilo javnoj ili privatnoj, i u bilo kojoj oblasti.
- **Intersekcionalnost:** Analitički alat za proučavanje, razumijevanje i odgovor na načine na koje se pol i rod ukrštaju sa drugim ličnim karakteristikama/identitetima, kao i na to kako ta ukrštanja doprinose jedinstvenim iskustvima diskriminacije.
- **Odgovornost liderstva:** Odgovornost lidera/ki za stvaranje inkluzivne kulture, rješavanje nejednakosti i obezbjeđivanje da se obaveze u vezi sa diverzitetom, jednakošću i inkluzijom potkrijepe mjerljivim aktivnostima i rezultatima (Kafilat & Kafilat, 2025).
- **Online rodno zasnovano nasilje (OGBV):** Svaki čin nasilja počinjen, omogućen ili pogoršan upotrebom informacionih i komunikacionih tehnologija (IKT) protiv pojedinca/ke na osnovu roda. Uobičajeni oblici uključuju online uznemiravanje, neovlašćeno dijeljenje intimnih slika, odnosno zloupotrebu intimnih slika, cyberstalking, doxxing, lažno predstavljanje, govor mržnje i zloupotrebe generisane vještačkom inteligencijom, poput deepfake sadržaja.
- **Pristrasnost blizine:** Opisuje pojavu u kojoj osobe na pozicijama moći imaju tendenciju da povoljnije tretiraju radnike/ce koji su im fizički bliži. Ova pristrasnost proizlazi iz zastarjele pretpostavke da su oni koji rade na daljinu manje produktivni od onih koji rade iz kancelarije (Tsipursky, 2022).
- **Sigurni prostori:** Okruženja u kojima se pojedinci/ke osjećaju psihološki i fizički bezbjedno da učestvuju i prijave zabrinutosti bez straha od osude ili odmazde.
- **Pristup usmjeren na osobu koja je preživjela nasilje:** Metodologija koja prioritet daje bezbjednosti, pravima i autonomiji osobe koja je doživjela nasilje tokom procesa prijavljivanja i pružanja podrške.
- **Nesvjesna pristrasnost:** Kognitivne prečice ukorijenjene u evolucionim mehanizmima preživljavanja koje duboko oblikuju društvene interakcije kroz automatske procjene pod uticajem lične pozadine, iskustava i kulturnog okruženja (Kahneman, 2017).

¹ Svi termini preuzeti su iz [Glosara i tezaurusa EIGE-a](#), osim kada je drugačije naznačeno..

- **Online uznemiravanje:** Upotreba tehnologije za ponovljeno kontaktiranje, uznemiravanje, prijetnje ili zastrašivanje druge osobe.
- **Neovlašćeno dijeljenje intimnih slika, odnosno zloupotreba intimnih slika:** Online distribucija seksualno eksplicitnih fotografija ili video-snimaka bez pristanka osobe koja se nalazi na tim slikama ili snimcima.
- **Cyberstalking:** Uhođenje putem emaila, tekstualnih ili online poruka ili interneta. Uključuje ponovljene incidente koji pojedinačno mogu, ali ne moraju, djelovati bezazleno, ali zajedno narušavaju osjećaj bezbjednosti žrtve i izazivaju uznemirenost, strah ili alarm.
- **Doxxing:** Neovlašćeno objavljivanje ličnih informacija, koje omogućava fizičko targetiranje osobe ili pokušaje narušavanja njenog ugleda ili kredibiliteta.
- **Lažno predstavljanje:** Čin predstavljanja kao druga osoba ili falsifikovanja nečijeg identiteta „sa namjerom da se nekome nanese šteta, izvrši prevara, zastrašivanje ili prijetnja“ (Panwar & Sihag, 2020).
- **Rodno zasnovan govor mržnje:** Usmjeren je uglavnom prema ženama i LGBTQA+ osobama, targetirajući ih zbog pola, roda, seksualne orijentacije ili rodnog identiteta. Pojavljuje se javno na internetu i privatno putem poruka ili emailova. Tipične manifestacije uključuju okrivljavanje žrtve, ponovnu viktimizaciju, slut-shaming, body-shaming, seksualizovane prijetnje, uvredljive komentare o izgledu ili rodnim ulogama, kao i prikrivenu porugu kroz lažne komplimente ili humor čiji je cilj ponižavanje (European Parliament, 2023).
- **Morfin/deepfake sadržaji:** Oblik digitalnog seksualnog nasilja u kojem se lice osobe digitalno postavlja na drugu sliku ili video, često pornografski, korišćenjem deepfake tehnologije. Ovaj novi oblik rodno zasnovanog nasilja porastao je sa većom dostupnošću i sofisticiranošću vještačke inteligencije, koja proizvodi veoma realistične i uvjerljive rezultate (UN Women, 2020).